

Гальонкіна Юлія Сергіївна, аспірант
кафедри філософії права та юридичної логіки
Національної академії внутрішніх справ

МЕТОДОЛОГІЧНИЙ ПЛЮРАЛІЗМ У ДОСЛІДЖЕННІ ЮРИДИЧНОЇ ОСВІТИ

Процеси стрімких і кардинальних соціально-економічних, політичних, ідеологічних, культурно-ментальних, інформаційно-технологічних та інших трансформацій охопили українське суспільство на межі ХХ–ХХІ століть, що, безперечно, мало позначитися на методології гуманітарної науки загалом і правознавства зокрема. Відмова від «єдино правильного» методу пізнання, пов'язана зі зміненням ідеології, переоцінкою цінностей, втратою соціальних орієнтирів тощо, породила кризові явища в цій сфері.

Радянське правознавство використовувало загальну теорію держави і права як кодування юридичного знання. У світлі такого підходу діалектико-матеріалістична методологія реалізовувалася через концептуальний апарат загальноправової теорії. У наш час використання діалектичного методу в царині правознавчих студій обстоює молодий український філософ права Р. Шевчук, зокрема, у своїй статті «Діалектичний метод в правознавстві: окремі аспекти» [4].

На зламі ХХ і ХХІ століття у юридичній науці сформувався філософсько-методологічний плюралізм, підосновою якого є співіснування природно-правового, позитивістського і соціологічного типів праворозуміння.

Пошук нової «парадигми» наукового розвитку сприяв успішним спробам деяких учених створити на протигагу класиці оригінальні теорії праворозуміння епохи «постмодерну». У межах класичного типу раціональності було сформульовано низку принципів юридичного наукового дослідження: історизму (уможливлює трактування становлення і розвитку юридичної дійсності не як сукупності розрізнених фактів, а як цілісного процесу у всьому його розмаїтті й

конкретності), об'єктивності (визнання можливості отримання наукового знання, адекватного щодо предмета, підданого дослідженню), холізму (орієнтація дослідника, з одного боку, на необхідність цілісного підходу до предмета дослідження, а з іншого, – на вивчення досліджуваної реальності як ієрархії «цілісностей»). Усі ці наукові принципи працюють і сьогодні та використовуються в межах цієї наукової розвідки. Варто зауважити, що з-поміж загальнонаукових принципів постнекласичної методології особливо виділяється принцип додатковості, сформульований Н. Бором. За цим принципом, будь-яке складне явище можна повно описати, застосовуючи не менше двох взаємовиключних понять або конструктів, що легалізує співіснування взаємосуперечливих наукових моделей як умова більш об'ємного знання. Саме орієнтація на принцип доповнюваності в гуманітарних дослідженнях дозволяє всебічно та ефективно досліджувати соціальні феномени за допомогою так званих «природничих методів». На особливу увагу заслуговує наукова позиція академіка М. Костицького, суть якої в тому, що «...коли йдеться про методологію в юридичній науці, то необхідно відмовитися від ієрархій методологій, що визначається як філософська, загальнонаукова, конкретно-наукова. Методології слід «розташувати» за горизонталлю, і вчений може їх використовувати за власним вибором. Це може бути юснатуралістична, позитивістська, діалектична, синергетична чи інша методологія. Не обов'язково зашорювати себе методологією, можна використовувати методи з різних методологій (у розумних, звичайно, межах), тобто методика конкретного наукового дослідження може виглядати як мозаїка методів. Методологія як учення необхідна, насамперед, ученому для розвитку наукового світогляду, який не обов'язково має бути «правовірним» діалектиком, юснатуралістом, позитивістом, синергетиком та ін.» [2, с. 10].

Такої самої думки дотримуються і вітчизняні правознавці С. Бостон, Л. Бостон: «Міждисциплінарність як методологічний принцип сучасного наукового пізнання припускає широке

використання наукової інформації шляхом взаємодії диференційованих за змістом наукових дисциплін. У широкому сенсі міждисциплінарними можна вважати усі сфери пізнавальної діяльності та її результати, оскільки найважливіший компонент наукового пізнання, а саме учені, в процесі виховної, освітянської і дослідницької діяльності відтворюють знання з різних галузей науки, стаючи тим найпотенційнішим джерелом міждисциплінарності. Сьогодні міждисциплінарність є однією з найважливіших характеристик сучасного наукового пізнання, головним завданням якого є узгодження, синтез різних елементів системної будови реальності, що вивчається» [1].

До того ж, пошук філософсько-правових шляхів осмислення феномену вітчизняної юридичної освіти в XXI столітті та її орієнтації на європейські цінності зумовлює необхідність пошуку й обґрунтування специфічних методологічних підходів. З цього приводу науковці, зокрема, зауважують: «Зростання системності університетської освіти в ситуації функціональної перебудови, становлення її як складноорганізованого об'єкта формує проблему багатоаспектного аналізу освітнього процесу, що виявляє себе в розширенні дослідження зв'язку освіти та інших соціокультурних інститутів» [3, с. 14].

У наш час юриспруденція (як і весь корпус гуманітарного знання) опинилася в досить складній епістемологічній ситуації. Питання методологічної визначеності нині є, напевно, найактуальнішим для юридичної науки – і це відчувається в публікаціях у провідних юридичних часописах останніх років. Водночас багато в чому сучасна методологічна ситуація була зумовлена розвитком юриспруденції радянської доби.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Бостон С., Бостон Л. Міждисциплінарний підхід при вивченні фундаментальних юридичних дисциплін. URL: file:///C:/Users/HP/Downloads/drp_2014_4_37%20(2).pdf.

2. Костицький М. В. Деякі питання методології юридичних наук // Науковий вісник НАВС. 2013. № 1. С. 3–11.

3. Носенко О. В. Цінності людини в масовому суспільстві: соціально-філософський аналіз проблематики // Сучасна молодь і проблема життєвих цінностей: філософські та етико-культурні виміри: зб. наук. пр. / відп. ред.: М. М. Бровко. Київ: КНЛУ, 2010. С. 29-31.

4. Шевчук Р. Діалектичний метод в правознавстві: окремі аспекти // Філософські і методологічні проблеми права. 2012. № 2. С. 25-31.

Троян Юлія Анатоліївна, слухач 7 КМ
2А курсу ННІЗДН Національної
академії внутрішніх справ

ВИЩА ОСВІТА В УКРАЇНІ: ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ

Україна на нинішньому етапі свого розвитку знаходиться на шляху значних перетворень: змінюється структура економічних відносин, формуються нові суб'єкти власності і політичної діяльності, трансформуються базові цінності, змінюється устрій, традиції, здійснюються ряд реформ, що направлені на забезпечення та покращення життєдіяльності українського народу. Тому радикальні соціально-економічні перетворення, що відбулися за останнє десятиліття, спричинили як позитивні, так і негативні зміни в сучасному українському суспільстві [1, с. 331].

В Україні серед багатьох проблем, що стоять перед суспільством і державою, на одне з перших місць виходить проблема освіти. Динамічний розвиток вищої освіти у світі, вартість освітніх послуг для держави і людей, а також прагнення до утвердження своєї держави як повноцінного члена європейської спільноти шляхом економічного, політичного та культурного розвитку суспільства, вимагає гарантування якості вищої освіти в Україні. Вдосконалювати якість освітніх послуг,